

یادداشت

فصل مشترک

بین عصر حجر و عصر نفت

عبدالصمد رحمتی

تحلیگر و کارشناس ارشد حوزه نفت و انرژی

● در سال ۲۰۰۰ میلادی، وزیر نفت اسبق عربستان سعودی، «احمد زکی‌یمانی» که مدرک حقوق خود را از دانشگاه هاروارد دریافت کرده بود، در یک مصاحبه چنین گفت: «۳۰ سال پس از این، مقادیر زیادی نفت وجود خواهد داشت که هیچ خریداری ندارد، نفت زیر زمین باقی خواهد ماند. عصر حجر به پایان آمد، نه به دلیل اینکه با کمبود سنگ مواجه شدیم و عصر نفت نیز به پایان خواهد آمد، نه به‌خاطر اینکه با کمبود نفت مواجه خواهیم شد». در آن زمان او با این سخن به ظرافت بیان کرد که قرن ۲۱ زمان پایان‌یافتن «عصر نفت» است.

مهم‌ترین تحولات در سال‌های ۲۰۱۷-۲۰۰۰ میلادی:

۱- افزایش قیمت نفت‌خام در ژانویه ۲۰۰۷ میلادی رکورد زد و به ۱۴۷ دلار در هر بشکه رسید و سپس در سال ۲۰۱۴ با سقوط قیمت، به ۳۰ دلار در هر بشکه رسید که درحال‌حاضر این قیمت بین ۴۰ تا ۶۰ دلار در هر بشکه معامله می‌شود.
۲- در آمریکای شمالی تولیدکنندگان نفت شیل با دسترسی به اعتبار سهیل‌الوصول و پیشرفت در تکنولوژی، ششوی که صنعت نفت جهان به وجود آوردند که بعد از انقلاب شیل، موضوع پیشرفت در تکنولوژی به انقلاب دوم معروف شد.
۳- بهبود راندمان و کاهش هزینه هر واحد از انرژی‌های تجدیدپذیر منجر به توسعه و کاهش بیشتر قیمت پانل‌های خورشیدی و تکنولوژی‌های بادی و همچنین سایر انرژی‌های پاک شد.
۴- موفقیت شرکت تسلا و به‌دست‌آوردن محبوبیت ماشین‌های برقی و بهبود راندمان سوخت موتورهای احتراق داخلی منجر به تقضای کمتر سوخت مایع شد.

پیش‌بینی اقتصاد و مصرف انرژی جهان:

طبق پیش‌بینی شرکت شیل، اقتصادهای پیشرفته در وضعیت فعلی باقی‌مانده با توانایی انطباق را از دست می‌دهند و همچنین اقتصادهای نوظهور و سریع در دام «درآمد متوسط» خواهند افتاد.
اگرون موبیل و اداره اطلاعات انرژی آمریکا در چشم‌انداز خود پیش‌بینی کردند که نفت و گاز با ۶۰ درصد عرضه، بر جهان انرژی تسلط یابند، درحالی‌که سهم انرژی‌های تجدیدپذیر فقط ۲۵ درصد است. در چشم‌اندازهای شرکت‌های بزرگ نفتی تصویری خوش‌بینانه از رشد و تقاضای انرژی جهانی عمدتا بر اساس گاز و سوخت مایع ارانه شده است. ازاین‌رو گاز طبیعی به‌عنوان جایگزینی مناسب برای تقویت اقتصاد و صنایع در حال رشد مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

در سال‌های آتی، صنعت نفت جهان با روند تغییرات اساسی ذیل روبه‌رو خواهد شد:

۱- بدون‌شک منابع نامتعارف نقش مهمی در عرضه نفت‌خام و گاز بازی خواهند‌کرد و سرمایه‌گذاری در بخش اکتشاف و تولید از منابع نامتعارف ادامه خواهد یافت.
۲- عربستان به ادامه سیاست‌های خود در اوپک درخصوص اذسدت‌رفتن تأثیر اوپک بر قیمت نفت خام در مقابله با تولیدکنندگان نفت شیل ادامه خواهد داد. ازاین‌رو نقش اوپک در حال تغییر است و دیگر توانایی ایجاد ثبات در شوک‌های ساختاری و اصلی صنعت نفت را ندارد. همچنین تولیدکنندگان نفت و گاز شیل ظرفیت خالی بازار را به دلیل ناکارآمدی و عملکرد ضعیف قیمت نفت خام پر خواهند کرد.

۳- از آنجا که درحال‌حاضر مسیر تولید نفت از شرق به غرب جریان دارد و جریان پول در جهت مخالف، با درنظرگرفتن تقاضای کاهش‌یافته در اتحادیه اروپا حتی اگر تولید ناخالص ملی اروپا چهاربرابر شود، این روند برعکس خواهد شد که دلیل آن تغییر اساسی در بازار انرژی، بازار مالی و ژئوپلیتیک است.

۴- با توجه به کاهش هزینه چشمگیر در سرویس‌های نفتی و نقطه سره‌سر تولید برای بازیگران، نفت و گاز شیل در نهایت به زیر ۳۵ دلار در هر بشکه خواهند رسید و این به آن معنی است که عمر پروژه‌های سرمایه‌ای عمده گران مثل نفت ماسه‌ای و میدابین عمیق دریایی به پایان خواهد رسید.

۵- قیمت میانگین ۵۵ دلار در هر بشکه به‌جای صد دلار در هر بشکه، قیمت جدید نفت خام خواهد بود. در نهایت توسعه و تحولات در انرژی‌های تجدیدپذیر بر نفت غلبه خواهد کرد و حرف وزیر سابق عربستان سعودی در این نظر موافق بوده که منابع زیادی از نفت در زیر زمین باقی خواهد ماند و تقاضایی برای آن وجود نخواهد داشت اتفاق خواهد افتاد. بنابراین فصل مشترک عصر حجر با عصر نفت ازاین‌رو است که عصر حجر به پایان آمد، نه به دلیل اینکه با کمبود سنگ مواجه شدیم و عصر نفت نیز به پایان خواهد آمد، نه به‌خاطر اینکه با کمبود نفت مواجه خواهیم شد و در این میان بازیگران زیادی وجود خواهند داشت. عربستان به این درک رسیده است که همان‌طور که یمانی پیش‌بینی کرد، صرف‌نظر از قیمت نفت، مسابقه تولید به وجود آمده است و نباید نفتی درون زمین باقی بماند و باید به دلار و نهایتا توسعه و زیرساخت‌های کشور برای نسل‌های بعدی تبدیل شود.

اقتصاد

درخواست یاری خانواده‌های دریانوردان نفتکش حادثه‌دیده از رئیس‌جمهور و ظریف

به چین فشار بیاورید

رسانه ملی پوشش خبری خود را مثل حادثه پلاسکو، در ماجرای تصادف دو کشتی گسترش دهد

کردیم، اما بحث این است که رسانه‌ها آن موقع خیلی پیگیری کردند، اما الان رسانه‌ها آنقدر که باید در این مورد نمی‌نویسند. تلویزیون فقط به یک زیرنویس اکتفا می‌کند، درحالی‌که خانواده‌ها در شهرستان از صداوسیما پیگیری می‌شوند، همه که ۲۴ ساعته نمی‌توانند به من زنگ بزنند. گوشی را باز می‌کنم، سه‌صفحه پر تماس از دست‌رفته دارم. من نمی‌توانم جواب همه خانواده را بدهم، اما صداوسیما انگار هیچ اتفاقی نبوده؛ فقط به زیرنویس اکتفا می‌کند.»

بنزین به آتش نریزد

این تنها گلايه او از رسانه‌ها نیست: «همین دیشب در اینستاکرام پیام آمده بود که (دریانوردان) پیام صوتی گذاشته‌اند ما زنده هستیم، زنگ زدم خانه دیدم از شادی کل می‌زنند، گفتم من در بطن قضیه هستم کسی پیدا نشده. این شایعات مثل لیوان داغی است که آب سرد روی آن بریزی. خب خانواده‌ها با این خبرها می‌ترکند. یک‌سری افراد بیمار هستند که بنزین به آتش می‌زنند.»

این حقمان نیست

این ماجراها گویا تمامی اقشار جامعه را روشن کرده است و با کمی تفکر می‌توانند موضوع را آسیب‌شناسی کنند. او ادامه می‌دهد: «این شایعات برای این ایجاد می‌شود که رسانه‌های اصلی ما به‌صورت ویژه پیگیر این ماجرا نیست، شاید کمتر از یک دقیقه از وقت ۲۴ ساعته رسانه ملی به این موضوع اختصاص داده شده است.» صدایش را با ناراحتی بالاتر می‌برد: «۳۲ نفر از پرسنل شرکت ملی نفتکش، هزاران کیلومتر دورتر از کشور خودمان دچار حادثه شده‌اند، شرکتی که در دوران دفاع مقدس و تحریم‌ها نقش مهم‌م در حمل نفت صادراتی کشور داشته، این حقش نیست.» بغض می‌کند و ادامه می‌دهد: «سه روز است در بدترین شرایط روحی هستیم. سه روز است از عزیزترین کسانمان خبری نداریم، نمی‌دانیم جگرگوشه‌هایمان زنده هستند یا نه. این بدترین انتظار است. مدام فکر می‌کنیم الان غرق می‌شوند، زنده هستند؟ چه شده؟ اصلا جسدشان به دست ما می‌رسد؟ نمی‌رسد؟ ما دقیقا به چه فکر کنیم؟ برای چه اتفاقی آماده شویم؟ اینها همه سوالاتی است که مثل خوره مدام مغز ما را متلاشی می‌کند.» ناراحتی این خانواده‌ها به همین‌جا ختم نمی‌شود. خواهر کاپیتان رشته کلام را به دست می‌گیرد و از پیگیری‌های

انجام‌نشده دولت، شکایت می‌کند. می‌گوید: «از دولت، رئیس‌جمهور، وزارت خارجه و… انتظار می‌رود بیشتر همکاری کنند و بیشتر به چین فشار بیاورند. همان‌طور که ایران در حوادثی که در سطح جهان می‌افتد برای کمک پیش‌قدم می‌شود، از کشورهای دیگر انتظار داریم برای روشن‌شدن ماجرا پیش‌قدم شوند». عبداللهی ادامه می‌دهد: «سختگوی شرکت ملی نفتکش دیروز اعلام کرد چین همکاری لازم را ندارد و مجبوریم از زاین کمک بگیریم تا آتش را خاموش کنیم. چرا دولت ایران به دولت چین فشار نمی‌آورد که این موضوع را با سرعت بیشتر پیگیری کند؟ مگر چین متحد ما نیست؟».

از دولت توقع حمایت داریم

خواهر کاپیتان بغض دارد؛ اما کمی آرام‌تر است. می‌گوید: «از دولت می‌خواهیم حمایت بیشتری از ما بکند؛ وگرنه دست هیچ‌کس به هیچ‌جا بند نیست.» اینجا حرفش را در ادامه انتقادهای محمد عبداللهی رو به سوی بداخلاقی برخی رسانه‌ها می‌برد: «یکی از روزنامه‌ها خبر زده که بر برادر من گفت‌وگو کرده؛ اما هیچ‌کدام از برادران من اصلا صحبتی نکرده‌اند. اینها همه شایعه است». دخترش میان کلامش می‌گوید: «نوشته‌اند دایی من پسر ۱۶ ساله و دختر هفت‌ساله دارد؛ درحالی‌که پسر دایی من ۱۲ ساله و دختر دایی من سه‌ساله است. معلوم نیست این اطلاعات اشتباه را از کجا آورده‌اند؟». خواهرزاده به دایی زنگ می‌زند. او هم پشت خط شاک می‌کند: «با هیچ رسانه‌ای صحبتی نداشتم، منتظر خبر از دفتر شرکت ملی نفتکش هستیم. منبع موقی اینجاست. هرچه نوشته‌اند اسناد و مدارکشان را باید نشان دهند و مدارکشان را رو کنند. صحبت‌هایی که از طرف خانواده ما می‌نویسند، صحبت‌های ما نیست». ابراهیم برگانی، داماد کاپیتان، نیز وارد صحت می‌شود و می‌گوید: «همان موقع که لباس دریانوردی به تن کردند، می‌دانستند با جانشان بازی می‌کنند؛ اما هدف‌شان خدمت به کشور بود و این را هم به جان خریدند.» اصلا جسدشان به دست ما می‌رسد؟ نمی‌رسد؟ ما دقیقا به چه فکر کنیم؟ برای چه اتفاقی آماده شویم؟ اینها همه سوالاتی است که مثل خوره مدام مغز ما را متلاشی می‌کند.» ناراحتی این خانواده‌ها به همین‌جا ختم نمی‌شود. خواهر کاپیتان رشته کلام را به دست می‌گیرد و از پیگیری‌های

روایت «نوبخت» از برنامه‌های «صداوسیما» درباره دولت؛

به سرمایه اجتماعی کشور آسیب زدند

محمد مساعد؛ محمداباقر نوبخت، رئیس سازمان برنامه‌وبودجه کشور روز گذشته در جمع خبرنگاران حاضر شد تا درباره جزئیات دیگری از لایحه بودجه سال ۹۷ به رسانه‌ها توضیح بدهد. نوبخت که مشخصا هم بسیار سختی را پشت سرگذاشته، در این نشست خبری توضیحاتی درباره طرح‌های اشتغال‌زایی دولت در سال آینده داد و سپس با ذکر خاطره از یک برنامه صداوسیما به تشریح نقش این رسانه در آسیب‌دین سرمایه اجتماعی و تشکیک مردم نسبت به مسئولان پرداخت. نوبخت در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به پرداخت سود سهام عدالت بر لزوم پرداخت نقدی این سود تأکید کرد و گفت مخالفت چند نماینده مجلس نمی‌تواند اجرای قانون را متوقف کند. رئیس سازمان برنامه‌وبودجه کشور همچنین لایحه بودجه سال آینده را از لحاظ بودجه‌ریزی عملیاتی، قدمی روبه‌جلو خواند و ابراز امیدواری کرد راهی که در لایحه بودجه سال ۹۷ آغاز شده، دستاوردهای خوبی برای کشور داشته باشد. آنچه در ادامه می‌آید مهم‌ترین توضیحات محمداباقر نوبخت، سخنگوی هیئت دولت و رئیس سازمان برنامه‌وبودجه درباره تصمیمات اقتصادی دولت در سال آینده است:

ایجاد یک میلیون شغل در سال آینده

محمداباقر نوبخت با اشاره به سرمایه‌گذاری دولت برای کمک به اشتغال و

تولید گفت: ۱۲ برنامه برای توسعه طرح‌های تولیدی اشتغال‌زا تدوین کرده‌ایم و ۷۳ هزارمیلیارد تومان برای توسعه طرح بنگاه‌های تولیدی و اشتغال‌زایی کوچک و متوسط در نظر گرفته‌ایم. رئیس سازمان برنامه‌وبودجه همچنین از هدف‌گذاری برای ایجاد یک‌میلیون و ۳۳ هزار فرصت شغلی در سال آینده خبر داد و گفت: به جز آن، ۱۷ هزارمیلیارد تومان از بودجه عمومی، ۱۵ هزارمیلیارد تومان از صندوق توسعه ملی، ۳۵ هزارمیلیارد تومان از طریق تسهیلات بانکی و شش هزارمیلیارد تومان از محل قانون حمایت از تولید و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق عشایری و روستایی هزینه خواهد شد. نوبخت همچنین اشتغال را مهم‌ترین موضوعی دانست که دولت در ایام انتخابات به مردم وعده داده بود و گفت: ۷۰ درصد اشتغال سال آینده به دانش‌آموختگان دانشگاهی اختصاص می‌یابد. نوبخت با اشاره به تلاش دولت برای کاهش نرخ بی‌کاری گفت: اگر سال آینده ۹۸۰ هزار شغل ایجاد کنیم، نرخ بی‌کاری به ۱۱٫۲ درصد کاهش خواهد یافت.

طرح‌های اشتغال‌زایی دولت به‌روایت نوبخت

رئیس سازمان برنامه‌وبودجه همچنین گفت: با احیای صدهزار واحد بافت فرسوده ۴۰ هزار نفر مشغول به کار می‌شوند و با احداث صدهزار

گزارش روز

مرکز پژوهش‌های مجلس:

دولت از آسمان و ریسمان بافتن برای توجه سیاست‌ها اجتناب کند

● شرق: دولت سیاست‌های اقتصادی را به‌طور هدفمند ساماندهی کند و از آسمان و ریسمان بافتن برای توجه سیاست‌های غیرضروری اجتناب کند؛ به‌عنوان مثال، در افزایش قیمت‌های انرژی هدف اصلی آن که همان معطوف‌بودن سیاست به افزایش بهروری انرژی است، پیگیری می‌شود. توسل‌شدن به اشتغال‌زایی و… برای توجه این سیاست‌ها، تنها منجر به پیچیده‌ترشدن مسائل و کاهش سرمایه‌های اجتماعی می‌شود. سیاست اشتغال‌زایی گسترده از طریق تزریق منابع مالی، جدای از اینکه می‌تواند زمینه انحراف منابع به بخش‌های نامولد را فراهم کند، با توجه به نبود پشتوانه کارشناسی مناسب و تقلیل مسئله اشتغال‌زایی به کمبود منابع مالی ارزان‌قیمت، می‌تواند تلاش‌های فعلی در این زمینه، مانند طرح اشتغال فراگیر را که از برخی ویژگی‌های حداقلی کارشناسی برخوردار است نیز بی‌اثر کند. ضمن آنکه تأمین بخشی از منابع پیش‌بینی‌شده برای این موضوع از طریق افزایش قیمت حامل‌های انرژی، خود اثری معکوس بر اشتغال‌زایی دارد؛ چراکه بیشترین آسیب از ناحیه افزایش قیمت انرژی متوجه بنگاه‌های کوچک و متوسط است که بالاترین ظرفیت اشتغال‌زایی را دارند. مرکز پژوهش‌های مجلس در گزارشی کلیات لایحه بودجه سال آینده را بررسی و اشاره کرده است: «با توجه به رویکرد انقباضی بودجه سال ۱۳۹۷، بهترین حالت می‌توان گفت بودجه عمومی دولت کمکی به رشد اقتصادی سال آینده نخواهد کرد. با توجه به وضعیت بارزنگی در سال جاری و نبود ظرفیت مازاد در بخش نفت و عمده بخش‌های صنعتی اصلی، انتظار می‌رود رشد اقتصادی در سال ۱۳۹۷ پایین‌تر از سال ۱۳۹۶ باشد. برآورد رشد اقتصادی برای سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب ۴٫۱ و سه درصد ارائه شده است. با عنایت به عوامل مؤثر بر تورم، برآورد پایه نرخ تورم برای سال آینده، حدود ۱۱٫۵ درصد است. بااین‌حال، با فرض اجرای مفاد مربوط به افزایش قیمت انرژی، حدود ۲٫۸ درصد به این نرخ اضافه خواهد شد. با توجه به شرایط اقتصاد کلان و عوامل اساسی اقتصادی تعیین‌کننده نرخ ارز، انتظار جهش نرخ ارز در سال ۱۳۹۷ نمی‌رود. وضعیت به نسبت مناسب تراز تجاری و امتقاده به نسبت گسترده از منابع صندوق توسعه ملی که در بودجه سال ۱۳۹۷ پیش‌بینی شده است، در این زمینه تعیین‌کننده است. بااین‌حال، لازم است با توجه به شرایط خاص بازار ارز در ایران، احتمال جهش و نوسان غیرمنتظره در این بازار ناشی از عوامل غیراقتصادی در صورت وقوع شرایط خاص نظیر تحریم و… دجاگانه تحلیل شود. از حذف دهک‌های بالای درآمدی از دریافت یارانه نقدی و اختصاص بخشی از عواید ناشی از آن به دهک‌های پایین درآمدی، در سال جاری استفاده خواهد شد. با توجه به ملاحظات بودجه و تقاضای افزایش پرداخت یارانه نقدی به خانواده‌های واقع در دهک‌های درآمدی پایین، به‌جای پرداخت یکسان، با توجه به فاصله آنها از خط فقر صورت گیرد.

سوم اینکه در برخی سناریوها، پرداخت یارانه نقدی بیشتر به دهک‌های درآمدی، منجر به جابه‌جایی بین دهک‌ها می‌شود؛ به‌عنوان مثال، اگر همه رقمی که قرار است به یارانه دهک‌های پایینی اضافه شود، به دهک اول روستایی پرداخت شود، این دهک به دهک سوم منتقل خواهد شد. با توجه به شرایط اقتصاد ایران و وضعیت بودجه، توصیه‌های سیاستی زیر شایان ذکر است:
- بازنگری در هزینه‌های دولت از طریق حذف برخی هزینه‌های غیرضروری و افزایش بهره‌وری خدمات اجتماعی مانند خدمات حوزه سلامت، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.
- بازنگری در نظام بانزنشستگی کشوری ازجمله تغییر ساختار صندوق‌های بانزنشستگی و افزایش میانگین سن بانزنشستگی در دست اقدام قرار گیرد.

● بازنگری در هزینه‌های دولت از طریق حذف برخی هزینه‌های غیرضروری و افزایش بهره‌وری خدمات اجتماعی مانند خدمات حوزه سلامت، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است.

- بازنگری در نظام بانزنشستگی کشوری ازجمله تغییر ساختار صندوق‌های بانزنشستگی و افزایش میانگین سن بانزنشستگی در دست اقدام قرار گیرد.

خبر ویژه

تقدیر وزیر ارتباطات از عملکرد آسیاتک در اربعین حسینی

● به گزارش روابطعمومی شرکت انتقال داده‌های آسیاتک، مهندس جواد آذری‌جهرمی، وزیر ارتباطات و فناوری اطلاعات، از عملکرد این شرکت در خدمت‌رسانی به زائران حسینی در ایام اربعین تقدیر کرد. شرکت انتقال داده‌های آسیاتک همواره در راستای ایفای نقش اجتماعی خود، از سازمان‌های پیشرو در مبحث مسئولیت‌های اجتماعی بوده و در سال‌های اخیر، در بیش از ده‌ها پروژه عام‌المنفعه و خیرخواهانه مشارکت کرده است. در همین راستا، این شرکت هنگام برگزاری مراسم اربعین سال ۱۳۹۶، اقدام به توزیع هزاران ماسک ضدکروندفکار در میان زائران گرامی کرد. شرکت آسیاتک به‌عنوان برترین اپراتور ارتباطات ثابت کشور به انتخاب سازمان تنظیم مقررات و ارتباطات رادیویی، همواره در تلاش است علاوه بر حفظ و تثبیت کمی و کیفی خدمات، از تمام توان خود در راستای رسیدن همه‌جانبه به جایگاه مطلوب‌ترین اپراتور ارتباطات ثابت کشور بهره‌برد.